

PAPER DETAILS

TITLE: YUNUS EMRE MENKIBELERİ AÇISINDAN MUSTAFA NECATİ SEPETÇIOĞLU'NUN İKİ ESERİ

AUTHORS: Sevda ALTUNBAS

PAGES: 323-349

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2169250>

**YUNUS EMRE MENKİBELERİ AÇISINDAN MUSTAFA
NECATİ SEPETÇİOĞLU'NUN İKİ ESERİ***

Sevda ALTUNBAŞ**

ÖZ

Türk kültür tarihinin en önemli ve etkili şahsiyetlerinden biri olan Yunus Emre, hayat hikâyesi ve özellikle menkıbeleriyle Türk edebiyatında çeşitli edebî türlerde konu edilmiş tarihî bir şahsiyettir. Bazı romanlarda Türk kültürünün ve tarihinin önemli şahsiyetleriyle karşılaşmaları ve onlar üzerindeki ve dolayısıyla Türk kültürü üzerindeki etkisi ele alınırken bazı romanlarda da onu romanın merkezinde bir roman kişisi olarak görürüz. Bazen de bir tiyatro eserinde anlatılır onun hayat hikâyesi. Yunus Emre'nin tasavvufî yönü edebî türlerde çoğunlukla menkıbeleriyle birlikte işlenir. Bu menkıbeler, çoğunlukla tarihî ve tasavvufî kaynaklardan hareketle ele alınır. Bazı eserler, bu menkıbeleri tarihî ve tasavvufî kaynaklardaki anlatılanları değiştirmeden edebî türün gerektirdiği bir dille aktarırken bazı eserlerde de bu menkıbelerde kırılmalar olduğunu görebilmekteyiz. Bunun esere veya yazara bağlı çeşitli nedenleri elbette olabilir. Biz de bu bildiride çeşitli türlerdeki pek çok eserinde Türk kültür tarihinin önemli isimlerine yer veren Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Benim Adım Yunus Emre romanıyla, Yunus Emre adlı tiyatro oyununda Yunus Emre'yi anlatırken kullandığı menkıbelerde tarihî ve tasavvufî kaynaklara bağlılığını inceleyeceğiz. Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun söz konusu iki eseri kurgu dünyası itibarıyla (olay, şahıslar kadrosu, zamanı ve mekânı işleyişi) metin analizi yapılarak incelenecektir. Bu bağlamda yazarın bu iki eserinde de Yunus Emre menkıbelerini anlatırken tarihi ve tasavvufî gerçeklerde bir kırılma olup olmadığı tespit edilecektir. Kırılma varsa bu kırılmanın nedeni üzerinde tartışılacak, bu kırılmanın sebepleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre, Menkıbe, Tarih, Tasavvuf, Roman, Tiyatro

* Yazar; çalışmanın hazırlanması esnasında bilimsel ve etik ilkelere uyulduğunu ve yararlanılan tüm kaynakların kaynakçada belirtildiğini, çalışmanın maddi açıdan fonlanmadığını, çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Bu çalışma hazırlanmakta olan *Türk Romanında Dervişler Üzerine Bir İnceleme (1923-1980)* adlı doktora tezinden türetilmiştir.

** Öğr. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, sevda@mu.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9099-1017>

Makalenin Hakemlere Gönderiliş Tarihi : 06/12/2021

Makalenin Hakemlerden Geliş Tarihi : 23/12/2021

TWO WORKS OF MUSTAFA NECATI SEPETCIOĞLU IN TERMS OF YUNUS EMRE LEGENDS

ABSTRACT

Yunus Emre, one of the most important and influential figures in the history of Turkish culture, is a historical figure who has been the subject of various literary genres in Turkish literature with his life story and especially his legends. In some novels, his encounters with important figures of Turkish culture and history and his impact on them and therefore on Turkish culture are discussed, while in some novels we see him as a novelist in the center of the novel. Sometimes his life story is told in a play. Yunus Emre's mystical aspect is mostly discussed together with his legends in literary genres. These legends are mostly handled with reference to historical and mystical sources. While some works convey these legends in a language required by the literary genre without changing the narratives in historical and mystical sources, we can see that there are breaks in these legends in some works. Of course, there may be various reasons for this depending on the work or the author. In this paper, we will examine the author's devotion to historical and mystical sources in Mustafa Necati Sepetçioğlu's novel *My Name is Yunus Emre*, which includes important names in the history of Turkish culture in many of his works of various genres, and in the stories he tells while processing Yunus Emre in the theater play *Yunus Emre*. The two works of Mustafa Necati Sepetçioğlu will be analyzed in terms of the world of fiction (event, characters, time and place) by making text analysis. In this context, it will be determined whether there is a break in historical and mystical facts while telling the legends of Yunus Emre in these two works of the author. If there is a break, the reason for this break will be discussed and the reasons for this break will be tried to be revealed.

Keywords: Yunus Emre, Legend, History, Sufism, Novel, Theater

1. GİRİŞ

Eserlerinde Türk kültüründe ve tarihinde iz bırakmış Ahmet Yesevî, Şeyh Edebali, Sarı Saltuk gibi birçok şahsiyeti anlatan Mustafa Necati Sepetçioğlu, Yunus Emre ile ilgili bir roman bir de tiyatro eseri kaleme almıştır. Düñki Türkiye serisinden *KonaK* romanında da bir roman kişisi olarak karşılaştığımız Yunus Emre'yi yazar bu iki eserinde ana karakter olarak işlemiştir. Bu iki eser kurgu dünyası itibariyle birbirinin benzeridir. İkisinde de anlatıcı, esere anlatılanların gerçekliği hususunda okuyucuyu/izleyiciyi şüpheyeye düşürerek başlar. Yazar, çok sayıda araştırma yapılmasına rağmen hayatıyla ilgili birçok bilginin hâlâ netlik kazanmadığı gerçek Yunus Emre'nin bu gerçekliğine gönderme yapar.

Bundan maksadı anlatacaklarının gerçeklik payının sorgulanmasını bertaraf etmek istemesi olabilir. Yazar, anlatıcının bu şüpheli yaklaşımıyla kurgusundaki Yunus Emre'yi kısmen de olsa gönlünce çizebilmenin yolunu açmıştır. Yunus Emre'yi menkıbeleriyle anlatması da aynı amaca hizmet eder. Zaten yazarın, Yunus Emre'nin hayatıyla ilgili kaynak açısından çok fazla seçeneği de yoktur. Yazar burada menkıbelerin anakronik olma özelliğinden yararlanır. Bütün bunlarla, kendine geniş bir kurgu alanı açarken yazar, tarihî ve tasavvufî gerçeklerde birtakım kırılmalar da oluşturmuştur.

2. BENİM ADIM YUNUS EMRE ROMANINDAKİ KIRILMALAR

Roman birinci kişi ağzından anlatılır. Anlatıcı Yunus'tur. Romanın hem anlatıcısı hem de başkişisidir. Romanda Yunus, "...ülkeyi sıkça gezer dolaşır insanlar(dandır)...", ozandır fakat arayış motifi ile verilen dervişane bir hayatı ve zaman zaman öte âleme ilişkin "garip" halleri vardır. Kendisine derviş denildiğinde bunu yadırgar, kendisini bu sığfata layık görmez fakat romanın sonunda dergâha dönerken söylediği şiirde "derviş Yunus", dergâhın kapısında kendisini ozan ve Âşık Yunus olarak takdim eder. Roman boyunca söylediği şiirlerle ozan-derviş olsa da çoğu zaman hamlıkla olgunluk arasında gelgitler yaşadığını iki kisvenin de üzerine tam oturmadığını görürüz. Ayrıca romanın başındaki metnin tekrarı sonunda da vardır: Yani roman başladığı yere döner. Yunus da romanın tekrarlanan kısmında söylediği gibi kafasındaki sorulardan, iç beninin/nefsinin/şeytanın yargılamalarından arınmış, gelgitlerinden kurtulmuş olarak tam teslimiyetle dergâhın kapısında Hünkâr'ın nefesine talip bir derviş olarak kabul edilmeyi bekler.

Yunus, Karaman'dan Konya'ya döndüğünde Sarıköy'deki hemşehrilerinin kendisini çağırdığını haber alır. Köylülerinin isteği doğrultusunda Hacı Bektaş Veli'nin tekkesine buğday istemeye gider. Hacı Bektaş Veli, Yunus'a buğday yerine himmet teklif eder. Yunus, bu teklifi reddeder, buğday isteğinde diretince Hacı Bektaş Veli, onun bu isteğini yerine getirir. Yunus, köyüne dönmek üzere yola koyulduğunda hatasını anlar ve dergâha geri döner. Dergâhın kapısında içeri alınmak için beklemeye başlar. Romanda ana olay bu çok bilindik menkıbeye dayanır. Ana olayı oluşturan olay zinciri de yine Yunus Emre'nin halk arasında bilinen menkıbelerine dayanır. Bu menkıbelerle beraber Yunus Emre'nin halk arasında da söylenegelen deyişleri de aktarılır.

Romanda Yunus, yaradılışın sırrına vakıf olmanın yolunu arayan gezgin bir ozandır.² Aradığını bulmak için diyar diyar dolaşmış; Rum'dan Şam'a, Şam'dan Konya'ya gezerek ömür tüketmiştir.³ Romanda iç içe geçmiş iki yolculuk süreci vardır. İlkini ne zaman başladığı belli değildir fakat köylülerinin onu köye çağırmasıyla biter. Bu süreç “bir ömür tüket(tim)” diyeceği kadar uzun sürmüştür. İkinci yolculuk süreci ise Konya'da köylülerin çağrısını alıp köye oradan da dergâha buğday istemeye gidene kadar geçen süreç ki romana hâkim olan budur. Yunus, bu iki süreçte yaşadıklarını iç içe geçmiş geri dönüşlerle anlatır.

Yazar, Yunus'un bu arayış sürecini yol metaforuyla verir. Yol güzergâhı boyunca çeşitli duraklardan geçmiş ve bu durakların her biri onun nefsiyle imtihanı olmuştur. Fakat bu imtihanlar onu buğday yerine himmeti tercih ettirecek kadar olgunlaştıramamıştır. Anlatıcı kendisinin bu yoldaki yalnızlığını, kimi kimsesinin olmamasını, o çok bilindik, *Bağrı taşlı gözü yaşlı, şöyle garib bencileyin* sözünü ufak tefek değişikliklerle, romanın sonuna kadar sık sık tekrar ederek vurgular. Tasavvufi bir terim de olan *garib* Yunus Emre'nin şiirlerinde tevhid ehline, *gurbet* ise bu dünya hayatına karşılık gelir.⁴ Fakat bu sözün kurgudaki manasıyla, gerçek Yunus Emre'deki manası örtüşmemektedir.

Romanın Dergâhın kapısında başlaması da romana hâkim olan arayış temasına uygundur: Zira Yunus'un yaradılışın sırrına vakıf olmak için aradığı yol için en önemli eşiktir Dergâhın kapısı. Romanın ana olayından çok önce başlayan yol arayışında bir dönüm noktası, “başlama çizgisidir”.⁵ Bu noktada, Yunus, dergâhın kapısının eşğinde bundan önceki hayatının muhasebesini yapmaya başlar. Bu muhasebe, geri dönüşlerle Yunus'un buraya kadar ömrünü nasıl geçirdiğini, bu yol arayışındaki yolculuğun duraklarını görmemizi sağlar. Bu duraklarda yaşadıklarına tepkisi ilk başta duygusaldır. Fakat sonraki duraklarda yaşadıkları onu geriye dönük yine bir muhasebeye sevk eder. Geleneksel anlatılarda olduğu gibi her durakta onun karşısına bir veya birkaç kişi ya da varlıklar çıkar. Yunus, onlardan insanın tabiattaki varlıklar gibi

² Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 13

³ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 13

⁴ Mustafa Tatcı, *Yunus Emre Külliyyatı I, Yunus Emre Divanı- İnceleme*, 36

⁵ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 47

birbirinin hayatına dokunarak, koyunlar gibi özünden vere vere çoğalma(sı).., varlığın bir parçası olarak yaşayabilmesi gerektiğini öğrenir:

Ben bu sırrın bir parçasıyım; değil isem olmalıyım. Bağı taşı gözü yaşlı, bencileyin bir garibin ulaşabileceğine inandığım en huzurlu nokta...Yollarım bu noktada düğümlenmeli. Lakin o yolları nasıl bulabileceğim?

Aradığım bu benim!

Uğruna diyar diyar dolanıyım; yeri gelince gurbetçi hanlarında, yeri geldiğinde bir gönül evi tekkesinde; ya bir aşiretin kara kıl çadırında, ya yerleşik bir köyün mescidine bitişik odacıkta yatıp kalkışım... Oraya buraya uzanıyım adım adım; Rum'dan Şam'a, Şam'dan Konya'ya derken ömür tüketişim gezginlikte, bu yüzden. Aramak güzel belki fakat bulamayacağımızı bile bile aramak... zor. Güzeli yaşarken zorlu seçmek...?

Fakat bütün bunları oradan ayrıldıktan, duygularını bastırdıktan sonra düşünebilir. Bu düşünceler, çıkarımlar romandaki menkıbeleri de anlamlandırmamızı sağlayacak birtakım ipuçlarını barındırır. Yıllarını arayış içinde yollara vermiş bir ozan/derviş olarak Yunus'un çoban karşısında duygusal davranmak yerine bu fikrî olgunluğa hâlihazırda sahip olması beklenir. Arayış içinde bir ömür tüketmiş bir ozanın aradığını bulamayacağına ilişkin ümitsizliği, içinde bulunduğu dinî ve kültürel değerlerle çelişmektedir: İki değer sistemine göre de Allah'tan ümit kesilmez. Aslında mantık çerçevesinden bakıldığında Yunus'un yıllarca arayışını sürdürmesi bulmaktan ümidini kesmediğine de işarettir. Nitekim "bir öm(rü) tüket(ip)" Dergâhın kapısında yenisine başlayacak, burası onun yeniden doğuşu/"başlama çizgisi" olacaktır.

2.2. Mütevazı Heybetiyle Mevlânâ

Gurbetçi Hanında hemşehrilerinin kendisini çağırma nedenini öğrenemeyen Yunus, Avratlar Pazar'ına gider. Burada Çedikçi Ahmet Usta da Moğol'un esnafa yaptığı zulümden söz eder. Moğol'un ayağının uğursuz olduğunu ve bunun da kuraklık ve kıtlık getirdiğini anlatır. Bir taraftan da Yunus, handan ayrılırken Moğol baskınını durduramasa da

⁶ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 13

sıkıntı çeken halkın yanında olup derdini paylaşarak onlara direnme gücü verebileceğini düşünürken diğer taraftan kendinde bunları yapacak gücü bulamaz. Sürekli köylüleri tarafından çağrılanın, köylülerinin medet umduğu kişinin başka bir Yunus olabileceğini düşünür. Sürekli bir şüphe ve özgüvensizlik hali hâkimdir. Kendisini “Şöyle garip bencileyin bir kişi...cik.”olarak görür.⁷ Çedikçi Ahmet Usta onun yeni deyişlerini duymak istediğinde ona, dilinden şikâyet ve isyandan başka bir şey çıkmayacağını söyler. Çedikçi ise asıl böyle bir zamanda susmaması gerektiğini, deyişlerinin Türkmen’i metin kılacağını, onun ızdırabını hafıfleteceğini dile getirir.

Bir menkıbeye göre Yunus Emre, şiir söylemeye şeyhi Taptuk Emre’ye intisabından sonra başlar. Tapduk Emre dergâhına kırk yıl hizmet eden Yunus’un vazifelerinden biri de tekkeye dağdan odun getirmektir. Yunus, şeyhine muhabbetinden ve sadakatinden tekkeye hiçbir gün eğri odun getirmemiştir. Onu kıskanan dervişler Yunus’un, şeyhin kızına âşık olduğu ve şeyhinin gözüne girmek için tekkeye eğri odun getirmediği dedikodusunu yayarlar. Bunu duyan Taptuk Emre, Yunus’a, dağda eğri odun yok mu ki senin getirdiğin odunlar hep düzgün, diye sorar. Yunus da “Doğru olmayan, bu kapıya layık değildir.” cevabını verir. Bunun üzerine Taptuk Emre, “Söyle Yunus’um söyle!” der ve bu sözün bereketiyle Yunus şair olur.⁸ Aynı menkıbeyi, Fuat Köprülü de aktarır. Köprülü’ye göre Taptuk Emre’nin dergâhında kırk yıl hizmet ederek sülûkünü tamamlayan Yunus Emre, şiir söylemeye ilahilerle o zaman başlamıştır. Başka bir rivayete göre de şeyhinin emriyle kırk yıl diyar diyar dolaşan Yunus Emre ancak bu sürenin bitiminde şiir söyleyebilecek mertebeye gelmiştir.⁹ Bu mertebe onun dergâha getirdiği odunlar gibi sözünün dosdoğru olduğu, nefsinin terbiye ettiği hali ifade eder. Romanda ise tarihi bir kırılma ile Yunus’un uzun geçen arayış döneminde şiir söylediğini görürüz¹⁰. Hatta romandaki ilk şiirde âşıklardan bade içtiğini söyler.¹¹

⁷ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 17

⁸ Tatcı, *Yunus Emre Külliyyatı I, Yunus Emre Divanı- İnceleme*, 11

⁹ Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, 268-269

¹⁰ Yunus Emre’nin şiir söylemek üzere dilinin çözülmesiyle ilgili başka bir menkıbe de anlatılır. Bu menkıbeye göre de Yunus’un şiir söylemesi ve sohbet eylemesi için

Yunus, Çedikçi'nin kendisine deyişlerine devam etmesi yönündeki telkinlerine karşılık, Mevlânâ'yı kastederek, Türkmen'e dayanak olabilecek, onun ızdırabını hafifletebilecek kendisinden daha etkili kişiler olduğunu söyler:

Konya'da büyükler var..." deyiverdim; ağzımdan kaçırverdi; fakat o kadarla da yetinmedi; "Konya'da... O susar ise..? O, hiç konuşmuyor bu konuda..." dedi, konuştu ağzım.¹²

Yunus'un Mevlânâ ile ilgili kendini de utandıran bu tutumu henüz bir yola (tarikata) girmemiş yol arayışında bir gezgin olan Yunus'un, bir ozan/derviş olgunluğuna erişemediğini gösterir. Yunus'un, Mevlânâ ile ilgili eleştirel sözleri üzerine Çedikçi Ahmet Usta, Mevlânâ'nın ulu bir kişi olduğunu, neyi ne zaman söyleyeceğini bilecek yücelikte olduğunu ifade eder. Çedikçi Ahmet Usta ile ekmek almaya gittikleri fırının ağzı Yunus'ta, Mevlânâ'nın "Hamdım, piştım, yandım." sözünü çağrıştıran bir etki uyandırır. Bu etkiyle Yunus'un hatırına, Mevlânâ'nın "mütevazı heybetiyle" Selçuklu sarayının merdivenlerinden inerken gördüğü gün gelir. Bu karşılaşmada Yunus'a göre kendisi Mevlânâ'ya hayranlıkla bakarken, Mevlânâ da ona imrenerek bakmaktadır. Yunus bu imrenmeyi vurgulayarak söyler. Bu imrenmenin nedeni olarak da Yunus'un "halkın içinde Hak'la olabilmesi" olarak gösterilir. Anlatıcı bunu doğrudan söylemez ama burada da bir menkıbeye atıf vardır.¹³ Ayrıca bu saray önü karşılaşmasında Mevlânâ, Yunus'un kendisinden sonra Anadolu'da halkın üzerindeki manevi etkiyi sürdüreceğini/devralacağını sevinçle dile getirir.¹⁴

Derviş ruhlu Çedikçi Ahmet Usta, Yunus'a Mevlânâ'nın yeni deyişlerini bulup okumasını, okumazsa Yunus'un noksan kalacağını ama

iznin verildiğini kendine söyleyen Şeyhi Taptuk Emre'dir. Bkz. Mustafa Özçelik, *Yunus Emre Menkıbeleri*, 117-118

¹¹ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 36

¹² Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 19

¹³ "Naklonulur ki, Mevlânâ Rumî demiştir ki "İlahî menzillerin hangisine çıkdımsa, bir Türkmen Koca'sının izini önümde buldum, Onu geçemedim. "Bundan murâdları Yunus Emre'dir." (Şeyh Süleyman Efendi, *Bahrü'l -Velaye*, akt. Tatcı, *Yunus Emre Külliyyatı I, Yunus Emre Divanı- İnceleme*, 18)

¹⁴ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 23

okumamasının Mevlânâ'nın şiirinden bir şey eksiltmeyeceğini söyler. Buna karşılık Yunus, deyişleri okuduğunu, güzel ve derinlikli bulduğunu ancak onların çok uzun olduğunu dile getirir. Bunun üzerine Çedikçi onu küçümseyerek kendisinin daha kısa söyleyip söyleyemeyeceğini sorar. Yunus ise tek bir sözle bile anlatabileceğini söyler:

*Ete kemiğe büründüm İnsan diye göründüm.*¹⁵

Yunus'un Çedikçi'ye bu cevabı da bir menkıbeden mülhemdir. Menkıbeye göre:

Yunus, birgün Mevlânâ'ya "Mesnevî'yi sen mi yazdın?" demiş. Mevlânâ evet deyince, "Uzun yazmışsın! Ben olsam:

Ete kemiğe büründüm,

*Yunus diye göründüm." derdim, olur biterdi!" demiş.*¹⁶

Romanda Yunus, Mevlânâ'nın Moğol zulmü karşısında suskunluğunu¹⁷ eleştirdiğinde pişmanlık duyar, hamalık ettiği için utanır da. Buna rağmen Mesnevî'yi eleştirirken yine aynı hamlığı yapar. Çedikçi, Mevlânâ'nın sözündeki manayı Yunus'un idrak edemediğini ima eder. Mevlânâ'yla ilgili bu menkıbe farklı bir şekilde romanın sonunda da anlatılır. Fakat orada deyiş "Ete kemiğe büründüm Yunus diye göründüm" olarak değişir ve menkıbenin bağlamı da farklıdır.

Romanda Yunus, her ne kadar Mevlânâ'yı eleştirse de ondaki mana âlemini kavrayacak olgunlukta değildir. Bu nedenle yazar, Mevlânâ ile Yunus arasında geçen söz konusu menkıbede kırılma yaparak Yunus'un bu meşhur sözünü roman kurgusuna dâhil etmiştir. Bir de Yunus, aklına gelenleri söylemezse ikiyüzlülük etmiş olacağını düşünerek eleştirisini dillendirir. Menkıbede de Yunus'un kendisinden yaşça da büyük olan Mevlânâ'yı edebe aykırı bir şekilde eleştirmesi akla uygun

¹⁵ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 25

¹⁶ Mustafa Özçelik, *Yunus Emre Menkıbeleri*, 20

¹⁷ Mevlânâ'nın Moğollar'a karşı müsamahakâr tutumu zaman zaman tartışmalara neden olmuştur. Yunus'un bu eleştirisiyle yazarın, Mevlânâ'yla ilgili bu meseleye bir gönderme yapmak istediğini düşündürüyor. Dini tebliğ bağlamında değerlendirilebilecek bu konuyla ilgili olarak bkz. Kemal Ramazan Haykıran, *Moğollar ve Mevlânâ*

görünmüyor. Fakat menkıbelerin tevatüre de dayandığını unutmamak gerekir. Yazarın menkıbeyi olduğu gibi almayıp araya Çedikçi Ahmet Usta'yı koyması eleştiriyi yumuşatmak ve bu iki insanın temsil ettiği değerlerin öneminden olsa gerek. Bir de romanda Yunus henüz bir yol arayışındadır, hamdır.

2.3. Derviş Sofrası

Arayış yolculuğundaki Yunus'un Çoban, Çedikçi Ahmet Usta, Bostancı, kerpiç evdeki aile ve Balıkçı'dan sonraki durağı Kütahya dolaylarında bir köknar koruluğundaki üç dervıştır. Buraya kadar karşılaştığı kişiler gibi bu dervişlerin de kendisi için bir "atlama taşı" olabileceğini sezer. Bu dervişler, Horasan'dan gelmiştir. Yunus gibi gezgin olan bu dervişlerin, Yunus'tan farklı olarak bir meslekleri vardır: Duvar ustasıdır üçü de. Yaptıkları iş, hem karınlarını doyurur hem de bir amme hizmetidir.¹⁸ Amaçları Hak için halka hizmettir.

Yunus'a göre onlar dervişçe yaşayıp, dünya işleri de olsa konuştukları, dervişçe konuşan kişilerdir. Daha önce karşılaştığı meslek erbaplarından farklıdır. Uzun ince derviş, kâinatta okunacak iki kitap vardır, der: Kur'an-ı Kerim ve tabiat. Yunus onların tabiatı okuyabildiğini, onunla bütünleşebildiğini tecrübe eder. Yunus, onların uhrevî yönlerini ve gönül gözlerinin açık oluşunu sezer. Onlar bilici dervişlerdir kendisi ise gidici (gezgin) dervıştır.¹⁹ Yunus da onlarla birlikte sezgilerinin açıldığını, onların içlerinden geçenleri bilebildiğini fark eder. Dervişler onun ilahilerini okurken Yunus, kibre kapılmak ve ifşa olmaktan korkar. Yunus'un gelmesiyle nimetleri bollaşan dervişler, ona ayağının uğurlu olduğunu söylerler. Sanki Yunus boyut değiştirmiş veya tasavvufi olgunluğa erivermiş gibidir ama yine de hamlıkları vardır. Diğer taraftan tabiatı okuyabilen dervişler sel ihtimaline karşı uyarırken onu, Yunus, gönül gözüne sanki tekrar perde inmiş gibi, yağış olmayacağını düşünür, onlara inanmaz. Bu üç dervişle yaşadığı deneyimler de onu bir nebze olgunlaştırır. Sezgilerini kuvvetlendirir, tabiatı daha fazla duyar. Onlardan ayrıldıktan sonra yolda iki "gidici" (gezgin) dervişle daha karşılaşır. Onlar da Yunus'la azıklarını paylaşmak isterler. Duvar ustası dervişlerin aksine bu iki derviş çalışmazlar, bir iş tutmazlar. Küçümencik

¹⁸ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 71

¹⁹ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 82-84

derviş, karınlarını doyurmak için her gece birinin dua ettiğini ve önlerine öte âlemden bir sofraya geldiğini söyler.²⁰ Önce kaba sakallı derviş dua eder. Duadan sonra dut ağacına asılı çıkını açıp karınlarını doyururlar. Yunus, şaşkınlık içindedir, olmayacak duaya âmin demek gibi gelir buna inanmak. Buna inanmaması da onun hamlığını ele verir. Fakat Küçümencik dervişin duasıyla gelen öğle yemeğinden sonra bu dervişlerin o ilahî mertebeye gelebilmek için çektikleri çilenin karşılığı olarak bu nimetlerin lütfedildiğini düşünür, içini rahatlatır.²¹

Dervişlerin mertebesine göre sofranın niteliği değişiklik gösterir. Sıra Yunus'a geldiğinde bir müride intisap etmemiş fakat gezgin bir ozan olarak ömür tüketmiş Yunus'un duasıyla gelecek nimetlerin alametleri, duadan önce kendini göstermeye başlar. Bu onun mertebesinin diğer dervişlerden daha yüksek olduğuna delalettir. Fakat romanın başından bu aşamaya kadar Yunus'un sezgilerinin kuvvetlenmesi, dervişlerin içlerinden geçenleri okuyabilmesi, şuur düzeyinde tabiatla bütünleştiğini hissetmesi, sofraya için daha dua bile etmeden yağmuru müjdeleyen gök gürültüsünün duyulması gibi olumlu işaretlerin yanında gelgitli ruh halleri, bazı durumlarda zahire takılıp kalması, yağmurun yağmayışını Moğol'un uğursuzluğuna bağlaması, Moğol'un zulmünden dolayı Allah'la teklifsizce konuşması, yağmurun vakitsiz yağacağını düşünmesi, dua edince sofrasının gelmeyeceğini düşünüp ümitsizliğe kapılması ve bunu gereğinden fazla büyütmesi gibi olumsuz davranışlar da mevcuttur. Ama Yunus'un sofrası dervişlerinkinden daha mükellef bir sofradır. Kurgudaki Yunus, hem menkıbedeki Yunus'la hem de tasavvuf geleneğinin derviş anlayışıyla çelişmektedir.

Duayla sofraya isteme menkıbesinde de kırılma vardır. Bu menkıbe Yunus Emre'nin Tapduk Emre'ye intisabından sonradır. Tekkede otuz yıl hizmet eden Yunus Emre, sülûkunu tamamlayamadığını düşünür. Bu nedenle tekkeden kaçır ve dağlarda, kırlarda dolaşıp tefekkür eder. Bir gün mağarada yedi dervişe rastlar. Her akşam içlerinden biri dua eder ve önlerine bir sofraya yemek gelir. Sıra Yunus Emre'ye geldiğinde ise "Yâ Rabbi, benim yüzümü kara çıkarma. Onlar kimin hürmetine dua ediyorlarsa, onun hürmetine beni utandırma." der. O akşam iki sofraya

²⁰ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 93

²¹ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 101

yemek gelir. Bu duruma şaşırان dervişler, Yunus'a kimin yüzü suyu hürmetine dua ettiğini sorarlar. Yunus da önce onların söylemesini ister. Dervişler de Taptuk Emre dergâhında otuz yıldır hizmet eden erin hürmetine dua ettiklerini söylerler. Yunus bunu duyunca, hemen dergâha döner. Şeyhine kendini bağışlatması için Ana Bacı'dan ricacı olur. Ana Bacı da sabah namazında şeyhin yoluna çıkmasını, gözleri görmediği için kim olduğunu sorunca "Yunus" demesini, "Hangi Yunus?" derse unutulduğunu "Bizim Yunus mu?" diye sorarsa da bağışlandığını anlamasını söyler. Nihayetinde şeyhi Yunus'u bağışlar.²² Bazı kaynaklarda Yunus, Allah'a olan aşkıdan dolayı tasavvufi makamının farkında olmayışına şükreder.²³

Romanda ise, dervişlere onun Yunus olduğu önceden malum olmuştur.²⁴ Dervişler, Yunus'a bu getireni de belli olan mükellef sofranın gelmesi için nasıl dua ettiğini sorduklarında Yunus, menkıbeden farklı olarak duayla sofranın geleceğine inanmadığını ama onların gönlünü kırmamak için dua ettiğini söyler. Yazar, duadan ümidi olmasa da Yunus'u, duasını kabul ettirerek gönül kırmak istemeyişini ödüllendirmiş olsa gerek. Duasında: *Allah'ım bunlar, bu iki cesur derviş dua ettiler, Senden sofrâ niyâz eylediler. Gönderdin. Yedik. Çok şükür. Şimdi beni aracı yaptılar, Sana gönderdiler. Bunlar kimin adına dua etti, rica eylediler ise o kişinin adına, sanırım çok sevdiğin biridir, o sevgilinin adına bir sofrâ gönder, beni mahcûb etme...* demiştir.²⁵ Buna karşılık dervişler: "Biz Yunus isminde bir dolu gönül adına niyâzlamırdık. Porsuk Çayı Köylüsü derler bir Yunus adına...ya sen bilmeden mi aldın duana, bilerek mi? Adını anmadan anmak da ululuktur hay can, korkarım ki sen Yunus denilen ersin! Yanıldım mı?"²⁶ deyince Yunus, içinde çok büyük bir yangın hissederek ve heybesini bile almadan dervişlerin yanından hızla uzaklaşır. Yunus, dervişlerden, kendisinin menkıbeleştiğini öğrenir. Adına menkıbe söylenen bir kişi olmuştur: Yunus, zamanın bir parçası olduğunu idrak eder. Bu durakta Yunus, esrikleşir, hayalle gerçek iç içe geçer onda: manevi güçlerin onu "allı yeşilli sancağımsı bez parçaları"yla

²² Tatcı, *Yunus Emre Külliyatı I, Yunus Emre Divanı- İnceleme*, 12

²³ Özçelik, *Yunus Emre Menkıbeleri*, 140

²⁴ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 125-126

²⁵ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 124

²⁶ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 125

göge bağladığını, yerin kaypaklığından, güvensizliğinden sıyrıldığını görür.²⁷ Fakat akabinde afet derecesinde yağan yağmur, ona isyankâr, kendini aşan sözler söyletir:

Tanrım, neden...? Neden elimiz kolumuz bağlıdır..?” ... “Hikmetinden neden sual olunmuyor Allahım!”... “Allahım, herhalde yaptıklarımı biliyorsundur.

Benim gerçekliğimle Senin gerçekliğin farklı olmalı. Yağmurdan önceki coşkuluğumun bilemeden söylediklerini bağışla. Ben nerde, her şey olmak nerde? İki ufacak dervişin alkışında dünyayı tutmuş heyheylenişimin cezası ise bu hışım, benim yüzümden köylülere yakmak neden? Beni yaksaydın, Tanrım beni yaksaydın!..²⁸

Tasavvufta, “Ünlü ve namlı bir sufi olarak tanınmak çoğu zaman gerçek sufi olmamanın işaretidir.”²⁹ sözünden hareketle kurguyu değerlendirdiğimizde Yunus’un ve iki dervişin durumu tasavvufi açıdan muallaktır, sorgulanmaya muhtaçtır. Yunus ermiş midir ki iki dervişe malum olsun ya da ermiş ise yol arayışının devam etmesi, himmet yerine buğdayı tercih etmesi, çeşitli suretlerde karşısına çıkan nefsiye hükmedemeyişi nedendir? “İki ufacak dervişin alkışında dünyayı tutmuş heyheylenişim...” derken ortaya çıkardığı kibri hâlâ nefsiyle mücadele içinde olduğunu gösterir. Ayrıca Yunus, akşam sofradan sonra gelen afet derecesindeki yağmuru, emeksiz zahmetsiz, kendinden bir şey vermeden sırf duayla sofraya getirtmiş olmanın bir cezası olarak yorumlar.³⁰ Yazar burada Yunus’a bunu söylettirirken insanların dini hassasiyetlerini kullanarak onların sırtından geçinmeye çalışan sözde din adamlarını eleştiriyor. Diğer dervişler içinse dua ederken gönül vermek, sofraya istemek için yeterli bir hak edıştır.³¹ Bir de dervişlerin hürmetine dua ettikleri kişinin derviş, eren, ermiş, ulu kişi gibi sıfatları yoktur: “Yunus isminde bir dolu gönül” olarak ifade edilir.

²⁷ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 126-127

²⁸ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 131-132

²⁹ Süleyman Uludağ, *Hayata Sûfî Gözüyle Bakmak İnsan-İslam-İrfan*, 370

³⁰ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 138-139

³¹ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 1116

Yazar burada menkıbeye farklı bir bakış açısı getirerek genel kabul görmüş birtakım dinî yaklaşımları okuyucuya sorgulatır. Yazarın, amme hizmeti gören duvar ustası üç dervişi sofraya menkıbesinden hemen önce vermesi de bu yaklaşımı sorgulamak içindir. Menkıbedekinden farklı olarak yedi derviş yerine kurguda iki derviş vardır. Bunun nedeni ise yazarın olay zamanıyla ilgili tasarrufudur. Kurguda Yunus'un hızlı bir şekilde köye gitmesi gerekir. Menkıbede bir haftaya yayılan olay zamanı kurguda bir gün içinde gerçekleşir. Dolayısıyla, derviş yaşamına göre fazla bile olan, üç öğünlük yemek³² vakti ile kurguyu üç kişiden oluşturmuştur. Oysaki menkıbenin aslındaki yedi sayısı, tasavvuf geleneğindeki “üçler, yediler, kırklar” anlayışına bir atıftır. Halinden haberdar olmayan Yunus Emre'ye menkıbede sülukünü tamamladığını, romanda ise “bir dolu gönül” oluşunu bu dervişler haber verir.³³

2.4. Molla Kaasım³⁴: İkilik

Roman boyunca Yunus'un gelgitlerine şahit oluruz. Yunus'taki bu ikilik romanın kurgusunun “Bir ben vardır benden içeri” deyişi merkezinde kurulduğunu düşündürüyor. Yol güzergâhı boyunca karşılaştığı kişilerle konuşmaları, sohbetleri hep bu ikiliği ortaya çıkarmaktadır. Fakat bir su kenarında Kara Osman Beğ ve Bileyici ile yapılan konuşmalar, Yunus'un bilge derviş yanını gösterir. Romanın bu

³² “Bütün sûfiler tokluğun bir afet, bir felaket, hatta birçok felaketin kaynağı olduğunu söylemişlerdir.” Bkz. (Uludağ, *Hayata Sâfi Gözüyle Bakmak İnsan-İslam-İrfan*, 79). Türkler eskiden kuşluk ve akşam taamı olmak üzere iki öğün yemek yerlerdi. Akşam taamı Osman Gazi zamanından itibaren ikindiüstü yenmeye başlanmış, bu nedenle de yatsı vaktinde ara öğün mahiyetinde hafif atıştırma yemekleri tüketilmiştir. Bkz. Günay Kut, *Türklerin Beslenme Biçimi Dünü Bugünü*.

³³ Özçelik, *Yunus Emre Menkıbeleri*, 139-140

³⁴ Molla Kasım ismi romanda bir kez Molla Kasım, üç kez Kasım şeklinde yazılmış. Bunu dışındakiler hep Molla Kaasım şeklindedir. (Biz bu çalışmamızda günümüzdeki imlâyla kullanmayı tercih ettik.) TDK'nin 1941 yılında basılmış İmlâ Kılavuzu'nda da bu sözcük *kaasım* şeklinde yazılmış. Uzun ünlülerin gösterilmesi ile ilgili kuralın zamanla değişmesi ve bu değişim sürecinde yazarın bu kelimenin yazımında özel tasarrufunun olduğunu söyleyebiliriz. Şöyle ki: Molla ve Kasım kelimelerindeki çift sesler, Molla Kasım'ın Yunus'un ikiliğini/kesretini simgeler sanki. Çünkü Molla Kasım'la beraber Yunus'un ikiliği gider. Teslimiyetle dergâhın kapısına gider.

bölümü sonradan metne dâhil edilmiş gibi durur.³⁵ Yunus'un bu hali önce Kara Osman Beğ'in sonra da Bileyici'nin gidişiyle sona erer. Bileyici'nin bir tarafı bileyi taşı taşımaktan eğilen, diğer tarafı dik bedeni, Yunus'u içinde yaşadığı ve farkında olduğu ikiliğe geri döndürür: Yunus, nefsiyle veya içindeki şeytanla mücadeleye kaldığı yerden devam eder. Molla Kasım ile ilgili olan son menkıbe, romanın yaklaşık üçte birini oluşturuyor.

Yunus, köyün girişinde “içindeki şeytanı” temsil eden Molla Kasım'la karşılaşır.³⁶ Bu onun en büyük “atlama taşı” olacaktır. Köyün söğütlüğünde “...yerini seçemediği bir garip kuş ötü(şüyle)...” gelir Molla Kasım.³⁷ Romanın bu bölümü boyunca ara ara bu kuş ötü(şü) varlığını duyurur. Acayip, bukalemun gibi, her şekle girmeye müsait bir varlık, tekinsiz bir insan sureti çizer anlatıcı Yunus. Çoğunlukla sevimsiz, soğuk, korkunç hayvan imajları kullanılarak anlatılan Molla Kasım, insanın hayvanî tarafının/nefsinin numunesidir:

Bir ince uzun boy, çok kolay eğilip bükülebilen hayal gibi çizgileriyle çıkmıştı karşıma, yolumu kesmişti, yürümemi durdurmuştu....

Bu da kiim? deyivermişim, bakmışım; yine bakmışım adamın yüzüne. Garîb idi. Bencileyin bağı taşı, gözü yaşlı bir garîb değil, fakat acayıptı. Hem çok iyi tanıdığım bir yüz, hem hiç tanımadığım bir yüz idi. Hayal çizgilerinde, ışıklardan sıyrılmış gelmişçesine saydam görünümlü bir beden, neredeyse ayaklarıma kapanacak gibi görünüyor iken boynuma sarılmak üzereydi.³⁸

Molla Kasım, Yunus'a köylülerin mescidinin önünde onu beklediğini, sonra da köylülerin onu niçin çağırdığını söyler. Böylece

³⁵ Yazar, romanın bu bölümünü ufak birtakım değişikliklerle, bu romandan daha önce yazdığı Konak romanından almıştır. Bkz. Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 85-90

³⁶ Dostoyevski'nin 1879-80 yıllarında yayınlanan *Karamazov Kardeşler* adlı romanında İvan'ın da iç benliğini temsil eden bir şeytandır. Molla Kasım gibi İvan'ın şeytanında da ikilikler vardır. Her ikisi de asıl benliği kendi gerçekliğiyle yüzleştirir. Fakat Molla Kasım, gerçek bir kişiysen, İvan'ın şeytanı hayalidir. (Dostoyevski, *Karamazov Kardeşler*, 662-678)

³⁷ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 110

³⁸ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 173

Yunus'un yol boyunca sürdürdüğü merakını giderir. Açlık ve hastalıkla mücadele eden ailesini kurtarmak için Yunus'a verilecek olan göreve, Molla Kasım taliptir. Bunun için Yunus'u ikna etmeye çalışır: Molla Kasım, hayır yapacak birinin karşısına çıkan caydırıcı, şer sestir. Bu süreçte Molla Kasım'ın tasvirindeki semboller onda davranış biçimine dönüşür. Bunlar, şeytanın insanı kandırmak için yaptığı oyunlara benzer.³⁹ Yunus, nefsiyle amansız bir mücadeleye girer. Köye geldiklerinde köylüler, Yunus'a meramını anlatır. Yunus başta itiraz eder. Köylüler, Hacı Bektaş Dergâhına buğday istemeye gitmek üzere onu güç bela ikna ederler. Fakat Molla Kasım, Yunus'un güvenilir biri olmadığını, mahkeme kurulup yargılanması gerektiğini söyler. Masallarda yolda kahramanın önüne çıkan, aşması gereken bir engel gibidir.

Köylüler kim olduğunu ve nereden geldiğini bile bilmedikleri bu Molla'nın sözüne uyup Yunus'u yargılamaya karar verirler. Bu yargılama da gerçek bir mahkemenin parodisi gibidir. Köylüler kendilerini bu parodiye kaptırırlar: Yunus'u "sigaya çeke(rler)". Yargılama bittiğinde Yunus, dergâha gider.

Değişleriyle /fikirleriyle yargılanan Yunus, Molla Kasım suretine bürünmüş iç beniyile yüzleşir. Geri dönüşlerle hayatının kısmen de romanın bir özeti gibidir bu yargılama. Yargılamada Molla Kasım'ın yönelttiği suçlamalar kurguda ozan Yunus'un, gerçekte ise Yunus Emre'nin, onun deruni dünyasını idrak edemeyenlerin yanlış yorumladığı, şeriata aykırı bulduğu deyişleridir. Yazar burada günümüz eleştirmenlerini de Yunus'un ağızından tenkit eder:

*Bir gün gelir, eleştirmen denilen acayip insanlar törer, yorumcular çıkar ortaya; bilemediğim, bilemeyeceğim kişiler. Söyler dururlar, yazar dururlar. Beni öğrenmek istiyorsan tabiata bak Kasım!*⁴⁰

Yunus, Molla Kasım için "zamanın Felatun'u...Hallac-ı Mansûr'u dâra götüren şeytanın taa kendisi gibi...bir eski Firavun kalıntısı"⁴¹

³⁹ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 179

⁴⁰ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 203

⁴¹ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 215

benzetmeleriyle tarihte yaşanmış benzer olaylara göndermeler yapar.⁴² Ayrıca yazar, Molla Kasım'ı ikiyüzlü bir karakter olarak çizer: Hem molladır hem de dolandırıcıdır. Yazar onun üzerinden çıkarları doğrultusunda ahlakî değerleri hiçe sayan günümüzdeki Molla Kasımları eleştirir. Diğer taraftan yazar, XIII. yüzyıl Yunus'una bir yirminci yüzyıl profili çizdirerek onu yüceltir, onun ne kadar öngörülü olduğunu da göstermiş olur. Yunus'a göre Molla Kasımlar hep olacaktır:

Önemli olan benim rahatlığım değil ki” dedim; “Önemli olan Molla Kasım’ın yakalanması da değil, Önemli olan..? Evet önemli olan Molla Kasım’ın var olması, gerçek olması, günümüzde yaşamış olması!.. Yüzyıl sonra... yirmi yüz yıl sonra, yirmi bir yüzyıl geçince de... yüzyılların hepsinde yaşaması Molla Kasım’ın baba... susturulamaması; içimizde.. bizimle, sonuna kadar...? ⁴³

Molla Kasım da Yunus'un üstü kapalı bazı şiirlerinin insanları küfre sevk ettiğini iddia eder, onu zındıklıkla suçlar. “Aldanma ki şair sözü elbette yalandır” deyişine telmihle Mevlânâ'yla ilgili menkıbe tekrarlanır. Fakat Yunus burada Mevlânâ'nın adını zikretmez onun yerine “bir yazar”, “bir şair”, “düşünür bir yüce kişi” şeklinde sıfatlar kullanır. Ayrıca o şairin, övülme beklentisi içinde kendisinden şiirlerini değerlendirmesini istediğini söyleyerek böbürlenir. Yunus gibi deyişleri halkın dilinde gezen bir ozanın, kurgu gereği bahsettiği kişinin Mevlânâ değil de başka biri olduğunu düşünsek bile, bir kişinin gıyabında onu küçük düşürecek söylemlerde bulunması çizilen karaktere uygun düşmemektedir.

İlk menkıbede Yunus, Mevlânâ ile değil, Çedikçi Ahmet Usta ile Mesnevi'yi değerlendirir. İkincisinde ise Yunus, Mevlânâ'nın bizzat yüzüne söyler eleştirisini. Romandaki ilk menkıbesinde söz konusu deyiş “Ete kemiğe büründüm İnsan diye göründüm.” şeklindedir. Sonraki menkıbede ise bu söz “Ete kemiğe büründüm Yunus diye göründüm”

⁴² Burada yazar özellikle yetmişli yıllarda emperyalizmin etkisiyle, Yunus Emre, Mevlânâ, Hacı Bektaş Veli gibi Türk-İslam düşünürlerinin fikirlerinin, çoğunlukla kasıtlı olarak, yanlış yorumlandığını ima eder. Bkz. (Sepetçioğlu, “İslam Düşünürlerinin Yorumlanması Ve Yorum Usul Ve Ahlâkı Üzerine”. *Türk Dünyası Araştırmaları* 37 (Ağustos 1985), 138.

⁴³ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 247

olarak değişir. İlk sözdeki “insan” kelimesi yerine ikincisinde “Yunus”un kullanmasının nedenleri şunlar olabilir: İlkinde Yunus, kendini saklar, bilinmek istemez. Bu nedenle “insan” der. İkincisinde ise artık herkesin onu tanıdığını, değişlerinin dilden dile dolaştığını bilmekte ve zaman zaman kibre de kapılmaktadır. Bu nedenle adını söylemekte bir sakınca görmez. Romanın sonunda mürşidinin vereceği himmetle, hikmetle etten kemikten sıyrılmanın sırrına erebileceğini söyler.⁴⁴ Çedikçi bu sırra ermiş biri, bu yüzden Yunus’un bu sözünü eksik buluyor. Üçüncü ihtimal ise şudur: Bu değişin, iki menkıbesi vardır, yazar ikisini de kullanmayı tercih etmiştir.⁴⁵ En çok bilinen de ikincisi olsa gerek.⁴⁶

Romanın bu kısmında bu menkıbe, Yunus’un sözü doğru söylemekle ilgili fikirleriyle beraber verilir. Yunus, doğru sözün söyleyeni yakan bir ateş olduğunu söylerken biri sade diğeri süslü bir üsluba sahip iki şair arkadaşını örnek gösterir: Biri kendisi, diğeri Mevlânâ. Bu örnekle üstü kapalı olarak kendi sözüyle, Mevlânâ’nın sözünü karşılaştırma imkânı bulur. Sözün özlü bir şekilde doğrusunu söylemenin, romanın başındaki çobanın koyunları gibi “...kendi(n)den vere vere yakar(ak) ve yanar(ak)...” mümkün olacağını bizzat yaşayarak idrak ettiğini söyler. Romanda Yunus’la Mevlânâ ilişkisine bütüncül bir değerlendirme ile yaklaşırsa “mütevazı heybetiyle” Mevlânâ’nın da “Türkmen Kocası Âşık Yunus”un da kurgu zamanı için temsil ve hitap ettikleri kitleler farklıdır. Ancak ikisi de sözlerinin özü itibarıyla “kendisi yanarak yakanlar”dandır.

Bazı kaynaklar, Molla Kasım’ın Yunus Emre’nin çağdaşı olduğunu yazar: XIII. yüzyıl Azeri şairlerindendir. Doğu illerini gezip Arapça ve Farsça öğrenir. XIII. yüzyıl Şirvan âşık mektebinin kurucularındandır.⁴⁷ Yazar’ın Molla Kasım’ı Yunus’un çağdaşı kabul ederek Yunus Emre’ye kendini yanlış anlayanlara /eleştirenlere /anlamayanlara karşı bir söz hakkı vermiş olur. Başka bir açıdan bakarsak

⁴⁴ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 283

⁴⁵ Özçelik, *Yunus Emre Menkıbeleri*, 205

⁴⁶ Başka bir ihtimal ise editör hatası olabileceğidir. Çünkü romanda baskı ve dil hatası çokça bulunmaktadır.

⁴⁷ Hilal Erdoğan, “Molla Kasım”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* (Erişim 23 Eylül 2021).

yazar, Yunus Emre, sağlığında kendini zındıklıkla itham edenlere ne cevap vermiştir, nasıl davranmıştır, sorularına cevap bulmuştur.

Başka bir rivayet ise onun XV. yüzyılda yaşamış, Afyon'da mutasarrıf olduğudur. "Sofu Kasım" olarak da bilinen bu zatın eline, Sandıklı'da Yunus Emre Divanı geçer. Bir çay kenarına gider ve Divan'ı incelemeye başlar. Rivayet odur ki Yunus Emre'nin üç bin şiirinden binini, dar görüşlülüğü, yobazlığı bu şiirleri anlamasına mani olduğu için, seriata aykırı bularak yırtıp yakar. İkinci binini de aynı sebeple suya atar. Geri kalan bin şiiri okumaya başladığında kendi adının geçtiği "Derviş Yunus, bu sözü eğri büğrü söyleme / Seni sığaya çeken bir Molla Kasım gelir." dizelerini görünce Yunus Emre'nin kerametli bir veli olduğunu idrak eder. Divanı öpüp altına koyar. Kendisi de Afyon'da devrin büyük sufilerinden Abdurrahim Mısıri'ye intisap ederek derviş olur. Yunus Emre'nin şiirlerinin ilk binini gökte melekler, ikinci binini suda balıklar, geri kalan bin şiiri ise insanlar terennüm ederek Yunus'u varlık âleminde yaşatmaya devam ederler.⁴⁸

Dünyaya Yunus Emre'nin penceresinden bakanlar için Molla Kasım, Yunus'un şiirlerini "Kasım" isminin anlamı gereği varlık âleminde taksim etmiştir: İnsan havsalasının alamayacağı derinlikte olanları meleklerle ve balıklara geri kalanları ise insanlara vererek Yunus'un mirasını paylaşmıştır. Bu menkıbeye ve romanın kurgusuna⁴⁹ göre eğer insanlar diğer şiirleri de okuyup yaradılışın sırrına ermek istiyorlarsa tabiatı okumalıdır.⁵⁰

2. 5. Yunus'un İkilikten Kurtulması: Dergâh Kapısı

Bir geleneksel anlatı kahramanı gibi Yunus, önündeki büyük engeli aştığını/Molla Kasım'ı bertaraf ettiğini düşünür. Artık, tekkeye, Hünkâr'ın huzuruna çıkmayı hak etmiştir. Dergâha eli boş gidilmez

⁴⁸ Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*1. (İstanbul: MEB Yayınları, 2001),336

⁴⁹ Yunus'un arayış yolculuğunda karşısına çıkan duvar ustası dervişler, kâinatta Kur'ânı Kerim ve tabiat olmak üzere okunacak iki kitap olduğunu, bu kitapların bütün insanlığı çağırdığını söylerler. Tabiatı okumak gerektiği fikri romanda birkaç yerde tekrar edilir.

⁵⁰ Arif Nihat Asya, "Yunus Emre". *Türk Yurdu*. 5/319 (Ocak 1966),50.

“...alıçlar bizim yoksulluğumuz, yoksulluğumuzu götür Veli'ye...” der Yunus'a, safça bir köylü. Dergâhta Hünkâr'ın huzuruna çıkar. Hünkâr, Yunus'un meramını dinledikten sonra, buğdayın karşılığında, her seferinde ölçüsünü arttırarak, beş kez himmet vermeyi teklif eder. Ama Yunus, buğday almakta ısrar edince Hünkâr da üzülererek Yunus'a buğdayı verir. Yunus, dergâhtan ayrıldığında pişmanlık duyar ve geri döner. Romandaki hikâye budur. Bu menkıbe ile ilgili farklı rivayetler olsa da yazar kendi menkıbesini oluşturur.

Öncelikle bu hikâyede, bir taraftan kıtlığın diğer taraftan Moğol'un çilesini çeken köylü dergâhın manevi korumasını hisseder. Onlara göre Moğol, dergâha bir zarar veremez. Hacı Bektaş Veli'nin manevi gücünden korkar. Diğer taraftan açlıktan kurtulmanın yolu da varlıkların dergâha yoksullara verilmek üzere bağışladıkları buğdaydır. Dergâha herkes giremez, bu nedenle köylüler Yunus'u beklerler, ona “...dergâhın kapıları ancak senin gibilere açılır.” derler. Köylüler, ozan Yunus'u, “Allah'tan ve Resûlü'nden sonraki güvencemizsin!” diyerek ona üstün bir paye vererek, onu ikna etmeye çalışırlar.⁵¹ Diğer taraftan menkıbede olduğu gibi alıçları Yunus kendisi dağdan toplamaz. Burada ince ruhlu, ozan Yunus değil de safça bir köylüdür alıçları dergâha hediye olarak götürmesini söyleyen. Yunus, yıllardır uzakta olduğundan aslında köylünün içinde bulunduğu durumdan da köyde olup bitenden de haberdar değildir. Çünkü köye gelirken bir anlık da olsa Hacı Bektaş Veli'nin köylülere eziyet etmiş olabileceği aklına gelir.⁵² Bunu düşünebilecek kadar da Hacı Bektaş Veli'den bihaberdir.

Dervişler için “gül bahçesi nazında” görünse de dergâh, Yunus için “dört duvar”, “insan eli yapımı döşeme”dir. Allah'ı tabiatla alabildiğine hür iken daha çok hisseder.⁵³ Ama o, dergâhta “beklenilen kişi”dir, Hünkâr'dan isteyeceği buğday da kendisiyle aynı anda dergâha gelir. Bu da Hacı Bektaş Veli'nin Yunus'un vereceği cevabı zaten bildiğini gösterir. Hünkâr “Gel Bakalım has Yunus... Destur kimilerine doğuştan sunulmuştur hay Yunusum, bilmez misin? Otur ki biz de huzura erelim.”

⁵¹ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 186

⁵² Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 184

⁵³ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 263

diyerek onu yüceltir.⁵⁴ Yunus, dergâhtan buğday istemek üzere köylülerin kendini seçtiğini söyler. Bunun üzerine yine Hünkâr, "... sen; Yunussun... ayrıcalığınla yaratılmışsın. Yaradan seni seçmiş yaratmış..." diyerek de yüceliğini vurgularken diğer taraftan ".. lâkin noksansın, noksanın var... Bana sorarsan çokça noksansın hatta." sözleriyle de Yunus'ta hamlığıyla ilgili farkındalık oluşturur.⁵⁵ Yunus kendisine sunulan nefes, hikmet, bilinmedik sırların açıklanması gibi "(a)ncak delilerin geri çevirebileceği sözler(i)", bilgi açlığını hücrelerine kadar hissetmesine rağmen köylülere verdiği söz nedeniyle, reddetme iradesini gösterir. Bu, Hünkâr'ın gönlünü kırmaz ama onu üzer. Burada bu konudaki menkıbeleri düşündüğümüzde Hünkâr, Yunus'un kendisine değil de başka bir mürşide (Taptuk Emre'ye) intisap edecek olmasına, kendisinin Yunus'a mürşitlik edemeyecek olmasına üzülmüştür diyebiliriz. Hünkâr, Yunus'a "Artık beni benimle bırak Yunus, ikimiz fazla kalabalığız!" diyerek odadan çıkmasını ister.⁵⁶ Bu cümleden sonra Yunus dergâha döndüğünde Hünkâr, "Bizim Yunus mu?" demek yerine menkıbede olduğu gibi bunu diyecek olana/Taptuk Emre'ye gönderecektir onu belki de. Bu romanda "Hangi Yunus" sorusunun cevabı derviş Yunus'u değil Ozan/Âşık Yunus'u işaret eder. Burada Taptuk Emre ile Yunus arasında geçen "Bizim Yunus" menkıbesine de gönderme vardır. Yazar, Yunus'un değişlerini olduğu gibi menkıbelerini de sanki sıkıştırılmış bir dosya halinde hemen hepsini okuyucuya aktarmak ister.

Romanın son paragrafında Yunus, Hünkâr'ın kendisini tekrar kabul edeceğinden ümitlidir. Fakat yazar, menkıbeden tamamen ayrılmayıp Yunus'u Hacı Bektaş Veli'nin müridi yapmaz, okuyucuya açık kapı bırakır. Yunus, aklındaki soru(n)lardan / "acaba"lardan kurtulamazsa, başka bir mürşidde (romanda hiç adı geçmese de Taptuk Emre'ye) nasibini arayabilir. "Ben varım; acaba..?" sözü de benlik duvarını kaldırmasıyla ilgili bir şüphe uyandırarak okuyucuya başka ihtimalleri düşündürüyor. Yazar bu paragrafı romanın başında da vererek okurun roman boyunca Yunus'un kime intisap edeceği ile ilgili merakını diri tutar:

⁵⁴ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 268

⁵⁵ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 269

⁵⁶ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 271

*Ne olursa olsun sona erdi bunlar, bitti. Şimdi Dergâh'ın eşliğindeyim... az sonra içeri gireceğim; bütün kuşkularımdan arınmış, bütün soruları şu kapının dışında bırakmış, etten kemikten sıyrılabilmenin sırrını öğrenebilmek için yeni bir ömüre adım atacağım. Artık Molla Kasımlar yok. Sorgucular yok. Moğol devriyeleri yok! Ben varım; acaba..?*⁵⁷

Bu menkıbenin ufak tefek farklılıklar gösteren birkaç yorumu vardır. Bunlardan biri şöyledir: Yunus, çiftçidir fakat kuraklık nedeniyle diğer köylüler gibi o yıl o da ürün alamaz. Hacı Bektaş Veli dergâhına heybesine koyduğu bir miktar hediye alıçla buğday istemeye gider. Yoksul olduğu halde eli boş gelmeyen Yunus'un bu inceliği Hünkâr'ı etkiler. Yunus, buğdayı almadan önce Hünkâr'ın isteğiyle birkaç gün dergâhta, dervişanın arasında vakit geçirir. Bu süre Yunus'un dervişliği, dergâhı tanınması, Hünkâr'ın da Yunus'u tanınması için verilen bir süredir. Yunus'un dervişlik istidadını gören Hünkâr, bir dervişine her gün, Yunus'a buğday mı yoksa nefes mi istediğini sormasını söyler. Her seferinde de Yunus'un isteği buğdaydan yanadır. Hünkâr, üzülen Yunus'a buğday verilip uğurlanmasını söyler. Yunus köy yolunda buğday yerine nefes istemesi gerektiğini fark eder.⁵⁸ Dergâha dönüp buğdayı geri verip nefes almak istediğini, pişmanlığını dile getirse de Hünkâr kabul etmez. Yunus'un kilidinin anahtarını Taptuk Emre'ye verdik, varsın, nasibini ondan alsın, der.⁵⁹ Roman kurgusu içinde Yunus için üçüncü yolculuk dergâhın kapısından sonra muhtemelen başlayacaktır.

Tasavvuf ehli olan insanlar, dünyada olup biten olayları tespit ve tahlil ederken çoğu zaman Cemalî ve Celalî tecelliler tasnifini kullanırlar. Yani olayları iki gruba ayırırlar: huzur ve mutluluk veren olaylar (Cemalî), sıkıntı ve problem üreten vakalar (Celalî).

.....

⁵⁷ Sepetçioğlu, *Benim Adım Yunus Emre*, 283

⁵⁸ Menkıbenin Bektaşî yorumunda, romanda olduğu gibi, Yunus kendi iç muhasebesi sonucunda döner dergâha. Karaman yorumunda ise evine geldiğinde karısı, buğday tükenir, himmet tükenmez, git himmet al, demesi üzerine Yunus dergâha döner, kendisine himmet verilmesini ister. (Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf* (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1992), 58-59.

⁵⁹ Tatcı, *Yunus Emre Külliyyatı I, Yunus Emre Divanı- İnceleme*, 9-10

Yunus'un meslektaşlarına göre kâinatta ortaya çıkan bütün Celalî tecelliler aynı zamanda Cemalî tecellileri içlerinde barındırırlar. Bu tespit şu ayette ifade edilen gerçeğe de bağdaştırılabilir: "... hoşunuza gitmeyen bir şey sizin için hayırlı olabilir, hoşunuza giden bir şey de sizin için şer/zararlı olabilir. Allah bilir siz bilmezsiniz." (Bakara, 2/216.)⁶⁰

Yunus'un hayatındaki Celalî tecellilerden biri onu bireysel arayış macerasından döndürüp köylüsünün kaderini paylaşmasını sağlayan kıtlıktır. Bu tecelliye pekiştiren bir de Moğol zulmü vardır. Yolculuğu esnasında hep bu iki Celalî tecellinin izlerini görür. Köye geldiğinde bunu çok daha yakından hisseder. Yunus'un karşısına bir de bireysel Celalî tecelli olarak Molla Kasım çıkar. Yunus'un yol güzergâhını değiştirip onu Hacı Bektaş Veli Dergâhına, Cemalî tecelliye yönelten de yine aynı vakalardır. Özellikle Molla Kasım, onun nefsiyle, kendisiyle yüzleşmesini sağlar; Hünkâr ile karşılaşmasına zemin hazırlar.

Roman kurgusunda Yunus'un aslında derviş olmakla ilgili bir talebi yoktur. O halk ozanıdır, âşıktır. Dergâha gitmeye gönlü de yoktur, alıçları bile bir köylü toplayıp eline tutuşturur. Dergâha geldiğinde, dört duvar arasında kalmanın hürriyetine engel olduğunu, asıl hürriyetini tabiatta bulduğunu söyler. Tabiatta arar aradığını. Kıtlık, Moğol zulmü ve Molla Kasım'ın karşısına çıkması onun yolunu dergâha düşürür. Bu da onu, aradığını bulabileceği hakiki yola çıkarır. Burada Celalî tecelliden Cemalî tecelliye varabilmesi onun seçimiyle ilgilidir. İnsanlık Hz. Âdem'den bu yana hep buğday ile himmet arasında tercih yapmak durumunda kalmış ve tercihi doğrultusunda bir ömür sürmüştür.⁶¹ Yunus'un romandaki seçimi de çok çetrefilli, zor bir seçim. Çünkü menkıbede Yunus Emre, buğdayı köylülere teslim edip kendisine verilen vazifeyi hakkıyla yapmanın rahatlığıyla dergâha döner veya gözbağcılıktan Moğollar tarafından tutuklanmış, güvenilmezliği tescillenmiş birine emanet etmek zorunda kalmamış, geri getirmiştir. Romandaki Yunus ise buğdayı Molla Kasım'a teslim etmiş, onun emanetine sahip çıkmadığını

⁶⁰ Mustafa Kara, "Celalî Ve Cemalî Tecellilerin Asrı: Yunus Emre, Hacı Bektaş-I Veli, Ahi Evran Ve Mevlânâ'nın Yaşadığı Yüzyıl". *Diyanet İlmî Dergi*. Erişim 23 Eylül 2021.

⁶¹ Ekrem Demirli, "Bir Menkıbenin Kaynağını Bulmak: Himmet mi, buğday mı?", *Fikriyat* (25 Eylül 2021)

da gözleriyle görmüş ama buna razı olmuş olarak buğdaydan geçip himmeti tercih etmekle, görünüşte, nispeten daha zor bir karar vermiştir. Ama o, himmetin içindeki buğdayı görebilmiştir.⁶²

3. YUNUS EMRE OYUNUNDAKİ KIRILMALAR

Oyun iki perdelik, tercihe bağlı bir kişilik veya yirmi bir kişilik bir oyun. Yazar, istenirse Yunus Emre dışındaki oyuncuların hayalî olduğu varsayıp sadece seslendirmelerinin yapılabileceğini belirtmiştir.⁶³ Romanda olduğu gibi yazar, okuyucunun/ izleyicinin hayal gücünü canlı tutmaya çalışır. Olay, romandakiyle aynıdır fakat olay zinciri dolayısıyla mekân ve şahıs kadrosunda daralma olmuştur. Şahıs kadrosunun gerek söylemleriyle gerekse davranışlarıyla olay zamanından ziyade yakın geçmişte yaşıyormuş gibi bir üslupta işlendiğini görürüz. Bunu yazarın, oyunda izleyicinin dikkatini çekmek, verilen mesajların gerçekliğini/güncelliğini vurgulamak amacıyla yaptığı düşünülebilir. Aniden bastıran yağmur sele dönüşünce Yunus, anın dışına çıkıp zamansal sıçramayla yüzyıllarca sonrasına gönderme yaparak Allah'la şöyle konuşur:

*... ben, sınırlı gücü olan bir kulum... Süpermen değilim, Hî-men biç değilim şimdi onlar mı gözdelelerin?*⁶⁴

Oyunun sonunda kendi kendine konuşmasını yadırgar, bu halde Molla Kasım'ın onu görme ihtimali için söyledikleri ona zamansal sıçramayı biraz değiştirerek tekrarlatır:

Hele bir de Molla Kasım duymuş olmalı ki; bu sefer yirminci yüzyıl uyduruğu da işimize yaramaz olurdu. (Tatlıca gülüşü) Nerden de geliverdi

⁶² Ekrem Demirli, "Bir Menkıbenin Kaynağını Bulmak: Himmet mi, buğday mı?".

⁶³ Sepetçioğlu'nun bu eserinden önce yayınlanan *Oyunlarla Yaşayanlar* isimli oyununda Oğuz Atay, toplumsal sistemin temsilcileri mahiyetindeki Garsonlar, Komiser, İcra Memuru gibi oyun kişilerini aynı oyuncunun canlandırması gerektiği notunu düşer. Bu kişiler oyunun başkışisi Coşkun'u saklandığı oyunların içinde çıkarıp hayatın gerçekliğine çağırır diğer benliğini ortaya koyar. İki eserde de oyunun başkışisinin gerçekliğinin dışında kalanlar bir şekilde oyunda soyutlanır. Bkz. Atay, *Oyunlarla Yaşayanlar*, 5

⁶⁴ Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Yunus Emre* (İstanbul: İrfan Yayıncılık, 2004) 17.

*aklıma Hiümeni Süper Babaannesesi Yarabbi! İnsanın kendisi değil, insanın hayal gücü kuşa benziyor galiba?*⁶⁵

Molla Kasım'ın mahkemesinde de buna benzer zaman sıçramaları yapar:

...Yirminci Yüzyılda daha da anlaşılmaş şeyler söyleyenlerin alkışlandığını bilemeyeceğin için tabii.

İHTİYAR: Ne diyorsun sen Yunus? Ne yirminci yüzyıl... şimdi tarih kaç?

...

*YUNUS: Şans..? Necedir o söz? Ha evet benim dilimden anlayan herkesin bildiği sözü Türkçe değil diye atıp Frenkçesini kullanmak da molla Kasıma göre bir iş... olmalı, unutmuşum.*⁶⁶

Menkıbeler ve aralara serpiştirilen şiirler ve deyişlerden bir kısmı romandakilerle aynıdır. Doğrudan hitap ettiği kitleye (izleyiciye) ulaşabilme imkânından olsa gerek insanların, özellikle tabiata karşı, yanlış davranışlarıyla ilgili doğrudan mesajlar vardır. Sofra menkıbesinde dervişler, Birisi ve Öteki olarak adlandırılmış, dervişane bir tavırdan, konuşmalarında samimiyetten uzak kişilerdir. Karşısındaki “Tanrı da olsa...” emeksiz el açmak Yunus’un ağırına gider. Fakat kendisi için değil de dervişler için Allah’tan sofra istediğinde ortaya bir şölen sofrası gelir. Dervişler, “Derviş Yunus” adına dua ettiklerini söylerler. Yunus’un kendisinin bile farkında olmadığı rahmani gücü aşıkâr olmuştur. Menkıbeden farklı olarak Yunus, Yaradanla arasındaki “benlik” duvarını henüz kaldıramamıştır, çünkü gireceği yolun arayışındadır daha. Bu yüzden Molla Kasım / nefsi karşısına çıkıverir. Yine köylülerle beraber Yunus’u şiirleri dolayısıyla muhakeme eder. Bu mahkemede yine önce “yazar”, sonra “şair” dediği Mevlânâ ile ilgili menkıbe anlatılır. Bir de oyunda “Ete kemiğe büründüm- Yunus oldum göründüm!” şeklindedir deyiş.⁶⁷ Romanda bu menkıbenin iki kez işlenmesinin gereksiz olduğuna karar vermiş olmalı ki yazar, oyunda sadece Molla Kasım’ın

⁶⁵ Sepetçioğlu, *Yunus Emre*, 77

⁶⁶ Sepetçioğlu, *Yunus Emre*, 53

⁶⁷ Sepetçioğlu, *Yunus Emre*, 44

mahkemesinde, doğru sözün yakıcılığıyla ilişkilendirilerek, bu menkıbe anlatılır.

Molla Kasım'a söylediği şiirde Yunus, mahlas olarak "Emrem Yunus"u kullanır.⁶⁸ Fakat bu oyunda Yunus'un Taptuk Emre'ye intisap etmeden önceki zamanları anlatılır. Dergâhın kapısında "Hangi Yunus?" diye sorulduğunda "Ozanım, Yunus Emre'yim" cevabını verir.⁶⁹ Romanın adında Yunus Emre olsa da biz onun adını aldığı Taptuk Emre ile buluşmalarını göremeyiz, sadece tahmin edebiliriz. Yazar, bu kez Yunus'a Hünkâr'a giderken götüreceği alıçları, kendisine toplatıp ona menkıbeye uygun bir rol vermiştir.

3. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yunus Emre bir sufidir ve sufiyane fikirlerini halkın içinde kalarak olgunlaştırmış, bu fikirleri yine halkın diliyle sade bir üslupla şiirleştirmiş bir ozandır. Yazar da okuyucuya, Yunus'un köylüsüyle yaşadığı zamanları anlatarak bunu göstermek istemiştir. Çünkü onun köy yoluna girmeden romanda "...bir ömür tükettim." dediği süreçte ne yaptığını fazla bilmeyiz. Menkıbeler Yunus Emre'nin de kurgu Yunus'un da hayatını aydınlatan metinlerdir. Menkıbeler anakroniktir, bu da yazara bilinen Yunus'tan bilinmeyen Yunus'a gitme imkânı verir. Çoğu dervişlik zamanlarına ait olan bu menkıbelerde yazar kırılmalar yaparak onun hayatının çok fazla bilinmeyen bir kısmını kurgulamıştır. Ayrıca dervişlik zamanını anlatması tasavvufi bir dili ve üslubu da beraberinde getirecektir ki bu da farklı bir okuyucu kitlesi demektir. M. N. Sepetçioğlu da bu iki eseriyle bir anlamda bu menkıbelerin derin anlamlarını kazıyarak birtakım insanî değerleri tasavvufi düşünceye yakın olmayanlara da görünür hale getirmek ister. Yol gösterici bu metinlerdeki kırılmalar da yazarın bu amacı doğrultusunda yapılmıştır.

⁶⁸ Sepetçioğlu, *Yunus Emre*, 24

⁶⁹ Sepetçioğlu, *Yunus Emre*, 82

KAYNAKÇA

- Asya, Arif Nihat. “Yunus Emre”. *Türk Yurdu*. 5/319 (Ocak 1966),49-50.
- Atay, Oğuz. *Oyunlarla Yaşayanlar*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.
- Banarlı, Nihat Sami. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*1. İstanbul: MEB Yayınları, 2001.
- Demirli, Ekrem. “Bir Menkıbenin Kaynağını Bulmak: Himmet mi, buğday mı?”, *Fikriyat*. 25 Eylül 2021.
<https://www.fikriyat.com/yazarlar/ekrem-demirli/2018/01/01/bir-menkibenin-kaynagini-bulmak-himmet-mi-bugday-mi>
- Erdoğan, Hilal. “Molla Kasım”. *Türk Edebiyatı Sözlüğü*. Erişim 23 Eylül 2021. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/molla-kasim>
- Gölpınarlı, Abdülbaki. *Yunus Emre ve Tasavvuf*. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1992.
- Haykıran, Kemal Ramazan. *Moğollar ve Mevlânâ*. Bursa: Sentez Yayınları, 2015.
- Kara, Mustafa. “Celalî Ve Cemalî Tecellilerin Asrı: Yunus Emre, Hacı Bektaş-I Veli, Ahi Evran Ve Mevlânâ’nın Yaşadığı Yüzyıl”. *Diyanet İlmi Dergi*. Erişim 23 Eylül 2021
<https://ilmidergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=34157>
- Köprülü, Fuad. *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, (1984).
- Kut ,Günay. “Türklerin Beslenme Biçimi Dünü Bugünü”. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi*. Erişim 20 Eylül 2021
<http://www.akmb.gov.tr/turkce/books/v.t.kongresi/beslenme%20kulturu%20XIV/gunay%20kut.htm>
- Özçelik, Mustafa. *Yunus Emre Menkıbeleri*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2016.
- Sepetçioğlu, Mustafa Necati. “İslam Düşünürlerinin Yorumlanması Ve Yorum Usul Ve Ahlâkı Üzerine”. *Türk Dünyası Araştırmaları* 37 (Ağustos 1985), 138-159

Sepetçioğlu, Mustafa Necati. *Benim Adım Yunus Emre*. İstanbul: İrfan Yayıncılık, 2012.

Sepetçioğlu, Mustafa Necati. *Yunus Emre*. İstanbul: İrfan Yayıncılık, 2004.

Tatçı, Mustafa. *Yunus Emre Külliyyatı I, Yunus Emre Divanı- İnceleme*. İstanbul: MEB, 2005.

Uludağ, Süleyman. *Hayata Sûfî Gözüyle Bakmak İnsan-İslam-İrfan*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017.